

Бабаєв Валерій Юрійович,

к.держ.упр., доц., доцент кафедри економічної політики та менеджменту,
ХарПІ НАДУ, м. Харків
ORCID 0000-0001-8652-2974

УДК 338.24.021.8

doi 10.34213/db.19.02.07

ПРОБЛЕМИ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Висвітлено проблемні питання інституційного забезпечення розвитку аграрного сектору економіки, зокрема, розглянуто структурні деформації у сільськогосподарському виробництві, пов'язані з підтримкою розвитку агрохолдингів та недосконалістю інституційного середовища в аграрній сфері. Обґрунтовано перспективні напрямки інституційних змін для забезпечення інноваційного розвитку сільських територій через посилення ролі об'єднаних територіальних громад і збалансування інноваційного розвитку сільськогосподарських товаровиробників, сільських підприємців, закладів освіти, об'єктів інфраструктури та інше, запропоновано створення електронних кредитних спілок та електронних сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

Ключові слова: інноваційний розвиток сільських територій; інституційне забезпечення; інституційне середовище; електронний сільськогосподарський обслуговуючий кооператив.

Постановка проблеми. Інноваційний розвиток сільських територій сьогодні є проблемним питанням, яке спричинене переважно недосконалим інституційним забезпеченням. Такий розвиток часто ототожнюється з інноваційним розвитком крупних с/г підприємств, як правило, агрохолдингів, при цьому питання комплексного розвитку сільських територій на інноваційній основі з урахуванням і збалансуванням інтересів сільських стейкхолдерів не набули достатнього розгляду. Розглядаючи проблеми формування інституційного середовища або вдосконалення інституційного забезпечення в аграрному секторі вітчизняні вчені акцентують увагу переважно на сфері відносин сільськогосподарського виробництва і переробки, при цьому питання формування інституційного забезпечення для збалансованого багатofункціонального розвитку сільських територій на інноваційній основі досліджуються дещо менше.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням удосконалення інституціонального середовища аграрного сектору економіки присвячено праці

таких учених, як О. Бородина, В. Голян, А. Гордійчук, В. Грановська, Г. Колеснікова, П. Саблук, Д. Шмаров та ін.

Мета статті полягає в науково-теоретичному дослідженні проблем інституційного забезпечення інноваційного розвитку сільських територій та обґрунтуванні можливих напрямків їх подолання.

Виклад основного матеріалу. Інституційне забезпечення розглядається вітчизняними дослідниками як юридичне закріплення норм, правил гри, створення організаційних структур господарювання та інфраструктури, сформованих державою, організаціями і суспільством [8, с. 157]. Інституційне забезпечення є динамічним процесом формування інституцій та інститутів, які консолідовані у формі організації, закону та функцій-правил у процесі еволюції ринкового механізму. Інституції розглядаються як правила, сформовані формальними та неформальними утвореннями суспільно-економічних формацій, що впливають на поведінку учасників ринку; інститутами вбачається організаційно оформлена система правил і норм; організаціями є підприємства, інфраструктура, державні органи; функціями-правилами є ринок, ціноутворення, конкуренція, праця, власність, підприємництво [8].

В. Грановська визначає інституціональне середовище як сукупність інститутів та інституцій, які формують сукупність економічних, екологічних, соціальних, правових правил і норм, на яких базується виробництво та визначається основний напрям розвитку еколого-економічних систем у аграрному секторі [6, с. 16].

На думку дослідниці, інститути в системі аграрного сектору економіки – це специфічні функціонально-організаційні форми колективної діяльності, а інституції, які поділяються на формальні і неформальні, – це правила і норми соціальної поведінки та культура і менталітет людини як учасника виробничого процесу. Інституціональне забезпечення розвитку аграрного сектору економіки включає: інституціональне забезпечення державного управління землекористуванням; водокористуванням; розвитком аграрного сектору і сільських територій, а також інституціональним забезпеченням правого

контролю діяльності господарюючих суб'єктів, формуванням ринку, цінової політики та логістичних процесів [6, с. 18].

Із позицій даного дослідження таке трактування інституційного забезпечення та інституціонального середовища в аграрному секторі є прийнятними.

Розглядаючи інституційні проблеми аграрного сектора, П. Саблук слушно наголошує, що в Україні створилося деструктивне інституціональне середовище, яке призводить до викривлення показників економічного і соціального розвитку, існування соціальної нерівності, корупції. Сьогодні до інституціональних проблем аграрної сфери, на думку вченого, відносяться: нестабільність аграрної політики; вдосконалення земельних відносин; розвиток кооперації і інтеграції; підвищення ефективності системи управління АПК; незавершеність аграрної реформи; державне регулювання в аграрній сфері; цінова політика; відсутність недержавних структур захисту інтересів селян тощо [11, с. 26].

Вітчизняні вчені підкреслюють, що існуюче інституціональне середовище розвитку національної економіки сьогодні не забезпечує належних умов для усунення деформаційних проявів у структурі нагромадження та споживання і тому потребує комплексної модернізації [5, с. 27].

На основі класичних трактувань інституціональних підходів, утворення інституціонального середовища та інституціонального забезпечення розвитку аграрного сектору В. Грановська виділяє дві системи управління та регулювання розвитку сільськогосподарських підприємств: формальна система, яка декларується законодавчо-нормативно, оформлюється та існує інституціонально (інститути національного та регіонального рівнів управління, що забезпечують основні напрями підвищення ефективності сільськогосподарських підприємств та удосконалення сучасних інституцій); неформальна (прихована) система, що пов'язана з діяльністю інститутів та інституцій і вирішує інші, не пов'язані з підвищенням ефективності аграрного виробництва, цілі (рентні доходи за рахунок повного або часткового контролю

за доходами аграрних підприємств, оплата чиновників тощо) [6, с. 16].

Нагальною проблемою сільського господарства, на думку О. Бородіної, є формування реального і ефективного власника на землі у секторі великотоварного виробництва за рахунок крупного капіталу переважно неаграрного походження, що спричинило встановлення нового аграрного корпоративного устрою з превалюванням агрохолдингів. При цьому значну роль відіграли неформальні інститути радянського часу, які на політичному рівні дотепер проявляються в активній державній підтримці розвитку великотоварного аграрного виробництва і нівелювання ролі та значення сімейних ферм (фермерських і особистих селянських господарств) [4].

Сьогодні “холдинговий уклад” в аграрному секторі значно посилює свій вплив на структурну динаміку галузі і це відбувається на фоні послаблення (майже до неспроможності) регуляторного впливу держави. З інституційної точки зору О. Бородіна ідентифікує це як незбалансований інституційний розвиток, що породжує певні мотивації в поведінці господарюючих суб’єктів та спрямовує їх на експлуатацію природних ресурсів та ігнорування соціально-економічних завдань розвитку суспільства. Зміни в інституційно-правовому просторі офіційно поставили нові “правила гри” для корпоративних структур на селі, що мотивує їх до створення певних управлінських моделей функціонування [4, с. 54].

Кількісну оцінку розвитку “холдингового укладу” в аграрному секторі економіки України можна провести на основі даних таблиці.

У цілому, в 2017 році в Україні налічувалося 93 агрохолдинги, кожен з яких обробляв понад 10 тис. га. Загальний земельний банк в обробці агрохолдингами за 5 років збільшився з 5,6 млн га до 5,95 млн га в 2017 р. Лідерами по земельному банку на кінець 2017 р. були “Кернел” – 600 тис. га, UkrLandFarming – 570 тис. га, “Агропросперіс” (NCH) – 410 тис. га. Найбільше агрохолдингів у 2017 році зафіксовано у Київській (32), Чернігівській (28) і Полтавській (26) областях [1].

Показники діяльності окремих агрохолдингів України в 2017 р.

<i>Компанія</i>	<i>Розмір земельного банку</i>	<i>EBITDA, млн дол. США</i>	<i>Чистий прибуток, млн дол. США</i>	<i>Маржа прибутку, %</i>
KERNEL	602,5	319	178	8
MHP	370	411	230	17
ASTARTA	250	144	74	13
IMC	137	39	17	14
AGROTON	151	10	8	16
AGROGENERATION	120	7	-15	-24

* складено за [7; 1]

Усі агрохолдинги мали рівень рентабельності продукції вище середнього значення по галузі (вище 20,67 %) та набагато вище оптимального значення (більше 15 %), що вказує на високу прибутковість їх бізнесу та можливі перспективи розвитку [7].

Учені слушно підкреслюють, що в останні роки поглиблюються структурні перегини в агропродуктових ланцюгах, зокрема відбувається гіпертрофоване нарощення обсягів виробництва продукції рослинництва та продукції птахівництва, але водночас продовжується скорочення поголів'я великої рогатої худоби. Такі процеси відбуваються значною мірою у зв'язку з наявністю такого інституціонального середовища розвитку аграрного сектору, яке створює сприятливі передумови для розширеного відтворення потенціалу великих аграрних формувань та ускладнює роботу середнього та малого аграрного підприємництва, зорієнтованого на виробництво трудомісткої сільськогосподарської продукції та на розвиток тваринництва [5, с. 26].

Реальною протипагою для агрохолдингів, у контексті формування конкурентного середовища в аграрному секторі, та напрямом “вирівнювання” структурних перегинів може стати розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, що у свою чергу вимагає вдосконалення відповідного інституційного забезпечення.

Однією з основних інституціональних пасток розвитку аграрного сектору є нерозвиненість фінансово-кредитної інфраструктури аграрного ринку, що не дає можливості суб'єктам аграрного підприємництва своєчасно поповнювати обігові кошти, забезпечувати належне відтворення активної частини основного капіталу, фінансувати імплементацію передового іноземного досвіду організації системи внутрішньо-корпоративного менеджменту [5].

Учені слушно наголошують, що поряд із новими інституціональними формами організації агропромислового підприємництва, в тому числі через укладання угод публічно-приватного партнерства, необхідно перманентно удосконалювати інституціональне середовище інвестиційного процесу в національному АПК, що забезпечить диверсифікацію джерел, методів та форм інвестиційного забезпечення введення додаткових потужностей в сировинному і особливо у переробному сегментах агропромислової сфери [5, с. 27].

Для подолання цієї проблеми необхідно створити інституційні умови для створення і розвитку в сільській місцевості електронних кредитних спілок, які маючи електронний механізм функціонування (наприклад, веббанкінг) можуть подолати територіальні обмеження і здійснити суттєве масштабування діяльності, що призведе до здешевлення фінансових ресурсів для економічно активних мешканців сільської місцевості. Джерелом активності в межах цього напрямку можуть бути територіальні органи державної влади, органи місцевого самоврядування, сільські активісти.

Першочергової модернізації і функціонального удосконалення потребують такі інститути як власність, регулювання ринку й підтримка виробників, організація та розміщення виробництва, контрактація та договірні відносини, ціноутворення та інфраструктура, землеробство та землекористування. Важливим є удосконалення техніко-технологічних характеристик виробничої й обслуговуючої підсистем, що дозволить знизити рівень трансакційних витрат [11, с. 35].

Основними напрямками трансформації базисних інститутів у аграрному секторі економіки півдня країни, з позицій входження України до

міжнародного економічного простору, В. Грановська виділяє: підвищення ефективності виробництва сільськогосподарської продукції; інвестування інноваційних технологій вирощування сільськогосподарських культур, направлених на ресурсозбереження, раціональність та еколого-безпечність; захист прав інвесторів на державному рівні; забезпечення розширеного відтворення природного і людського капіталу; зниження трансакційних витрат; захист прав власності на ресурси; організація боротьби з корупцією і рейдерством тощо [6, с. 15]. Відповідно, стратегічними напрямками розвитку інституціонального середовища в аграрному секторі є інституціональне забезпечення розвитку відтворювального потенціалу, розвиток інтеграційних процесів між учасниками інституціонального середовища в аграрному секторі економіки, формування ефективної моделі взаємодії “державна – інституціональне середовище” в аграрному секторі, технологічна модернізація інституціонального середовища, стимулювання інституціонального середовища розвитку сільських територій [6, с. 12].

На думку вчених, пріоритетними напрямками удосконалення інституціонального середовища розвитку аграрного сектору у короткостроковій перспективі мають бути: запровадження сучасних інституціональних форм інтеграції сировинного та переробно-харчового сегментів національного АПК; диверсифікація інструментів стимулювання процесів екологізації сільськогосподарського виробництва та утилізації тваринних і рослинних відходів; бюджетна підтримка перепрофілювання незадіяних виробничих майданчиків переробно-харчових виробництв з метою розбудови вітчизняної індустрії виробництва біоетанолу; реальна імплементація інститутів сільськогосподарського дорадництва для подолання інформаційної асиметрії для різних категорій сільськогосподарських товаровиробників, в першу чергу в частині відродження тваринницької галузі та первинної переробки сільськогосподарської сировини [5, с. 29]. До цього В. Грановська додає такі напрями інституційного забезпечення конкурентоспроможного розвитку аграрного сектору в Україні, як формування ефективних взаємовідносин у

системі “держава – бізнес”, розвиток дрібнотоварного сільськогосподарського виробництва та малих організаційних форм на селі, розвиток системи аграрної логістики [6, с. 12].

На думку Н. Стоянець, перспективною формою взаємодії держави та бізнесу в аграрній сфері може стати співпраця з розвитку аграрних кластерів, за якої для підприємців на основі спеціалізації та концентрації виробництва, залучення інноваційних розробок науково-дослідних установ, формування замкнених циклів виробництва забезпечується підвищення конкурентоспроможності та прибутковості продукції, а на державному рівні за рахунок облаштування сільських територій із сучасною агросервісною, агропромисловою, житловою та культурними зонами (у вигляді агромістечок) досягається стабільний соціально-економічний розвиток регіону [5, с. 27].

На думку П. Саблука, подальша інституціоналізація аграрної економіки передбачає удосконалення: інституту власності й організаційних форм господарювання на селі; створення функціональних професійних і міжпрофесійних об'єднань – інститутів саморегулювання й самозахисту; контракту та інфраструктури маркетингу продукції; організації праці й управління; моніторингу та інформаційного забезпечення. Формування дієвої інституціональної структури аграрного ринку передбачає створення сприятливого мотиваційного клімату функціонування системи виробництва і збуту сільськогосподарської продукції; формування реальних ринкових цін, які забезпечать еквівалентність відтворення вкладеного у виробництво капіталу; поліпшення маркетингу і аграрної логістики; впровадження інновацій й забезпечення загальної конкурентоспроможності галузі [11, с. 34].

Розглядаючи сучасні умови розвитку сільських територій, дослідники виділяють такі глобальні риси і тенденції: диверсифікація сільської економіки та зниження ролі сільського та лісового господарства в забезпеченні зайнятості й джерел життєзабезпечення для селян; перехід до багатофункціональної моделі (посилення екологічної, культурної, рекреаційної функцій); розбудова комунікацій та інфраструктури, що поступово вирівнює рівень розвитку між

урбанізованими й сільськими регіонами та мінімізує соціальну ізоляцію останніх; загострення таких проблем, як високий рівень безробіття, бідність, старіння та депопуляція населення, активність еміграційних процесів молоді, низький рівень розвитку соціальної інфраструктури [9, с. 119].

Важливим питанням сьогодні є активізація багатофункціонального розвитку сільських територій, який тісно пов'язаний зі збільшенням частки несільськогосподарських видів діяльності на селі та є важливою складовою нарощування інноваційного потенціалу сільських територій, оскільки завдяки йому збільшується чисельність видів несільськогосподарської діяльності, де впровадження інновацій може відбуватися швидше та ефективніше, ніж в аграрному секторі економіки [13].

Створення інституційного середовища для інноваційного розвитку сільських територій потребує охоплення і збалансування таких напрямів, як забезпечення розвитку інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, особистих селянських господарств (ОСГ), фермерських господарств сімейного типу (ФГ) та фізичних осіб-підприємців (ФОП) на селі; запровадження інноваційних змін та інноваційного публічного менеджменту у діяльність об'єднаних територіальних громад (ОТГ); запровадження інноваційного розвитку та інноваційних механізмів діяльності закладів освіти; створення умов для інноваційного розвитку об'єктів інфраструктури.

Основними напрямками, які потребують удосконалення інституційного забезпечення стосовно застосування інноваційних технологій у сільськогосподарських підприємствах є: осучаснення технологій та машинно-тракторних агрегатів, використання наноматеріалів, локальне прогнозування клімату, енерго-екологічне збереження, запровадження космічної навігації, селекційна і племінна робота та ін. [2]. До цього слід додати впровадження Smart-технологій в системи управління підприємствами, запровадження концепції “мобільного” підприємства, безпечного використання технологій Big-data тощо.

Напрямами інноваційної діяльності для ОСГ, ФГ та ФОП у сільській місцевості, які потребують інституційної підтримки, є: інноваційне органічне

овочівництво, квітникарство, ягідництво, селекційна діяльність, побудова та обслуговування об'єктів альтернативної енергетики. Інноваційний розвиток об'єднаних територіальних громад (ОТГ) має охоплювати: підготовку та підвищення кваліфікації посадових та інших осіб з питань інноваційного розвитку та управління інноваційною діяльністю; створення умов для формування та реалізації інноваційного потенціалу сільської території в межах територіальної інноваційної системи; впровадження Е-громади та ін. Інноваційний розвиток закладів освіти доцільно спрямувати на: активізацію дослідницької діяльності серед школярів та молоді; впровадження нових методик навчання через дослідження; спрямування творчої самореалізації школярів у сферу технологій ядра 5-го та 6-го технологічних укладів; формування інновативного мислення та формування інновативної культури та ін. [2].

Подолання проблеми структурних “перегинів” в агропродуктових ланцюгах можливе у разі проведення інституційних змін щодо запровадження і підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих Е-кооперативів (Е-СОК). Механізм функціонування подібних організаційних форм наведено у [3].

Розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації (СОК) характеризують дані, наведені на рисунку, проте відсутнього впливу на ситуацію в аграрному секторі (а тим більш в сфері розвитку сільських територій) ці організації не мають.

Дані наведено станом на 01 січня кожного року

Рисунок. Динаміка кількості сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів [10]

Стосовно правового поля для розвитку СОК слід відмітити численні нормативно-правові акти, зокрема: Земельний кодекс України; Господарський кодекс України; Цивільний кодекс України; закони України “Про кооперацію”, “Про сільськогосподарську кооперацію”; Постанову Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів” від 09.03.2011 р. № 272; накази Мінагрополітики “Про затвердження Примірного статуту сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу” від 21.05.2013 р. № 315, “Про затвердження Примірних правил внутрішньогосподарської діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу” від 30.10.2013 р. № 643, “Про затвердження Примірного статуту сільськогосподарського виробничого кооперативу” від 08.01.2014 р. № 1 та ін. [10].

Також функціонує Союз учасників сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів України (СУСОКУ), метою якого є сприяння розвитку масового кооперативного руху в Україні, формуванню розгалуженої системи сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, задоволення та захист спільних інтересів своїх членів [10; 12].

Слід відмітити, що визначальним фактором для розвитку СОК є не стільки досконалість нормативно-правових актів, скільки реальна інформаційно-організаційна підтримка з боку посадових осіб територіальних органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

З огляду на домінування ліберальних поглядів серед політичної та бізнес еліти України, доцільно враховувати досвід реалізації політики підтримки сільських територій у США, де домінує принцип невтручання, тобто максимального зосередження можливостей і повноважень щодо визначення та вирішення проблем на рівні громад, при цьому за державою закріплюються функції інформаційно-консультаційної підтримки та створення дієвого механізму партнерських відносин між владою та сільськими громадами й бізнесом [9, с. 120].

У цьому контексті більшої ваги набуває всебічна підтримка розвитку Е-

СОК посадовими особами і депутатами об'єднаних територіальних громад. Необхідною є реалізація пілотних проектів щодо створення Е-СОК з демонстрацією можливостей масштабування їх діяльності.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Подолання проблем інституційного забезпечення розвитку сільських територій потребує реалізації комплексного підходу щодо створення умов для багатофункціонального інноваційного розвитку сільських територій. Нагальною є необхідність запровадження Е-СОК, електронних кредитних спілок, підтримки поширення несільськогосподарських видів діяльності мікро- і малих сільських підприємств і підприємств, коригування функцій і практики функціонування ОТГ та ін.

Список використаних джерел

1. LFM BOOK, 2018. 159 с. URL: http://ucab.ua/files/lfm_book/LFM_book_demo.pdf (дата звернення: 12.09.2019).
2. Бабаєв В. Ю. Напрямки інноваційного розвитку сільських територій. *Публічне управління XXI ст.: синтез науки і практики: збірник тез XIX Міжнародного наукового конгресу (19 квітня 2019 р.)* Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2019. С. 350–353.
3. Бабаєв В. Ю. Формування інноваційної інфраструктури в аграрному секторі економіки України. *Теорія та практика державного управління* : зб. наук. праць. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2011. № 4 (35). С. 161–169.
4. Бородина Е. Н. Институциональное развитие сельского хозяйства и села Украины и России и его гармонизация с европейской политической практикой. *Економіка України*. 2012. № 11. С. 48–61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ekukrg_2012_11_6 (дата звернення: 12.09.2019).
5. Голян В. А., Гордійчук А. І., Шмаров Д. М. Институціональне середовище комплексного розвитку аграрного сектора: пріоритети та механізми удосконалення. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/3_2019/6.pdf (дата звернення: 12.09.2019).
6. Грановська В. Г. Формування інституційного механізму забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/18_1_2018ua/26.pdf (дата звернення: 12.09.2019).
7. Жабинець О. Й. Оцінка результативності фінансово-господарської діяльності агрохолдингів в Україні. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20181\(129\)/sep20181\(129\)_104_ZhabynetsO.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20181(129)/sep20181(129)_104_ZhabynetsO.pdf) (дата звернення: 12.09.2019).
8. Колеснікова Г. В. Институційне забезпечення розвитку фінансово-інвестиційної інфраструктури промислового регіону. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/88947/11-Kolesnikova.pdf?sequence=1> (дата звернення: 12.09.2019).
9. Прокопчук О., Горбачова І. Система інституційно-інвестиційної підтримки розвитку сільських територій у США. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. URL: <http://are-journal.com/are/article/view/173/157> (дата звернення: 12.09.2019).
10. Розвиток кооперативів. *Інформаційно-аналітичний портал АПК України*. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/napryamki/fermerstvo-ta-kooperaciya/silskogospodarski-kooperativi/roztvok-silskogospodarskih-obslugovuyuchih-kooperativiv> (дата звернення: 12.09.2019).
11. Саблук П. Т. Засади трансформаційних процесів в аграрній сфері. *Інтелект XXI*. № 4. 2014. URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2014/2014_4/3.pdf (дата звернення: 12.09.2019).

12. Сільськогосподарська обслуговуюча кооперація України. ВГО “Союз учасників СОК України”. URL: <http://www.coop-union.org.ua/> (дата звернення: 12.09.2019).

13. Концептуальні засади інноваційного розвитку сільських територій у посткризовий період: на прикладі карпатського регіону України : наукова доповідь. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20120202.pdf> (дата звернення: 12.09.2019).

References

1. LFM BOOK. 2018. 159 с. URL: http://ucab.ua/files/lfm_book/LFM_book_demo.pdf.
2. Babayev, V.Yu. (2019). Napryamky innovatsiynoho rozvytku silskykh terytoriy. *Publichne upravlinnya XXI st.: syntez nauky i praktyky: zb. tez XIX Mizhnarodnoho naukovooho konhresu* (19 kvitnya 2019 r.). Kharkiv: Vyd-vo KRI NAPA “Mahistr”, 350–353 [in Ukrainian].
3. Babayev, V.Yu. (2011). Formuvannya innovatsiynoyi infrastruktury v ahrarynomu sektori ekonomiky Ukrayiny. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*. Kharkiv: Vyd-vo KRI NAPA “Mahistr”, issue 4 (35), 161–169 [in Ukrainian].
4. Borodyna, E.N. (2012). Ynstytutsionalnoe razvytye selskoho khozyaystva y sela Ukrayny y Rossyy y eho harmonyzatsyya s evropeyskoy polytycheskoy praktykoy. *Ékonomyka Ukrayny*, 11, 48–61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ekukrr_2012_11_6 [in Russian].
5. Holyan, V.A, Hordiychuk, A.I., Shmarov, D.M. (2019). Instytutsionalne seredovyshe kompleksnoho rozvytku ahrarynoho sektora: priorytety ta mekhanizmy udoskonalennya. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/3_2019/6.pdf [in Ukrainian].
6. Hranovska, V.H. (2018). Formuvannya instytutsiynoho mekhanizmu zabezpechennya konkurentospromozhnosti ahrarynykh pidpryyemstv. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/18_1_2018ua/26.pdf [in Ukrainian].
7. Zhabynets, O.Y. (2018). Otsinka rezultatyvnosti finansovo-hospodarskoyi diyalnosti ahrokhodyniv v Ukrayini. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20181\(129\)/sep20181\(129\)_104_ZhabynetsO.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20181(129)/sep20181(129)_104_ZhabynetsO.pdf) [in Ukrainian].
8. Kolyesnikova, H.V. Instytutsiynе zabezpechennya rozvytku finansovo-investytsiynoyi infrastruktury promyslovoho rehionu. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/88947/11-Kolesnikova.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].
9. Prokopchuk O., Horbachova I. Systema instytutsiyno-investytsiynoyi pidtrymky rozvytku silskykh terytoriy u SSHA. *Agricultural and Resource Economics:International Scientific E-Journal*. URL: <http://are-journal.com/are/article/view/173/157> [in Ukrainian].
10. Rozvytok kooperatyviv. Informatsiyno-analitychnyy portal APK Ukrayiny. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/napryamki/fermerstvo-ta-kooperaciya/silskogospodarski-kooperativi/rozvitok-silskogospodarskih-obslugovuyuchih-kooperativiv> [in Ukrainian].
11. Sabluk, P.T. (2014). Zasady transformatsiynykh protsesiv v ahraryni sferi. *Intelekt XXI*, 4. URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2014/2014_4/3.pdf [in Ukrainian].
12. Silskohospodarska obsluhovuyucha kooperatsiya Ukrayiny. VHO “Soyuz uchashnykiv SOK Ukrayiny”. URL: <http://www.coop-union.org.ua/> [in Ukrainian].
13. Kontseptualni zasady innovatsiynoho rozvytku silskykh terytoriy u postkryzovyy period: na prykladi karpatskoho rehionu Ukrayiny: naukova dopovid. (2020). URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20120202.pdf> [in Ukrainian].

Babaiev V. Yu.,

PhD in Public Administration, Associate Professor,

Associate Professor of department of economic policy and management, KRI NAPA, Kharkiv

ORCID 0000-0001-8652-2974

Problems of institutional support for innovative development of rural areas

The article deals with the content and components of institutional support for rural development on an innovative basis. On the basis of the analysis of literary sources and practical experience, the following institutional problems of the agricultural sphere have been identified: instability of agrarian policy and the need to improve land relations; limited development of

cooperatives and active state support for the development of large-scale agricultural production (agro-holdings); lack of non-state structures to protect peasants' interests; underdeveloped financial and credit infrastructure of the agricultural market.

To overcome the problems of financial support for rural entrepreneurs, it is necessary to create institutions for the spread in the countryside of electronic credit unions, which by having an electronic mechanism of functioning (for example, web banking) can overcome territorial constraints and make significant scaling of activities, which will lead to cheaper financial resources for economically active residents of rural areas. The source of activity within this direction can be territorial state authorities, local self-government bodies, rural activists.

Overcoming the problem of structural imbalances in agro-food chains is possible in the case of institutional changes regarding the introduction and support of the development of agricultural servicing electronic cooperatives.

Creating an institutional environment for the innovative development of rural areas requires the coverage and balancing of areas such as: ensuring the development of innovative activity of agricultural enterprises, personal peasant farms, family-type farms and individual entrepreneurs in the countryside; introduction of innovative changes and innovative public management into the activities of the united territorial communities; introduction of innovative development and innovative mechanisms of activity of educational institutions; creation of conditions for innovative development of infrastructure objects.

In Ukraine, the decisive factor is the comprehensive support for the development of electronic cooperatives of agricultural producers and electronic service cooperatives by officials and deputies of the united territorial communities. Pilot projects should be implemented to set up such cooperatives, demonstrating the ability to scale their activities.

Key words: innovative rural development; institutional support; institutional environment; electronic agricultural service cooperative.

Надійшла до редколегії 19.12.2019 р.